HECE TAŞLARI

Aylık Şiir Dergisi

18.sayı on5ağustos 2016

BU SAYIDA

Erzurumlu EMRAH
Cumali Ünaldı
HASANNEBİOĞLU
Bestami YAZGAN
Mehmet GÖZÜKARA
Metin ÖZARSLAN
Durani KOCAGA
İlhami BULUT
Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU
Talat ÜLKER
Nuri PEKSÖZ
Osman AKTAŞ
Əyyub Qiyas ABASOV
Cemil İmamverdioğlu
EKBER
Nurettin BÜYÜKBAŞ
Rasim DEMİRTAŞ
Seyit KILIÇ
Nuri ELİZADE

HECE TAŞLARI
Aylık Şiir Dergisi
Genel Yayın Yönetmeni
Tayyib Atmaca
Yazışma Adresi
Haydarbey Mh. 32077 Sk.
Armada 2/D Blok Kat:2 Da:6
Onikişubat/K.MARAŞ
Telefon: 0535 391 92 50
hecetaslaridergisi@gmail.com
18. Sayı 15 Ağustos 2016
ISSN: 2149-4509. (e-dergi)

YENİDEN KARILDI MİLLETİN HARCI

İki bin on altı on beş temmuzda gecenin koynunda tanklı birlikler düşman bir ülkeye saldırır gibi köprüleri tuttu yollar tıkandı mürailer asker elbiseleriyle kâğıt ezer gibi arabaları çiğneyerek caddelerde gezdiler.

Havada dolaşan demirden kuşlar kendi yuvasına bomba indirdi her pilot bir Kâbil ruhu kuşandı canına kastetti kardeşlerinin kara asfalt alkan ile boyandı gönderdeki bayrak küstü rüzgâra ihanetin kasırgası başladı.

Devletin başında bir tayyib insan Hamza vakarıyla sesini saldı asumana çıktı sesin yankısı insandan insana yollar açıldı caddelere taştı sevdanın seli yeni bir kurtuluş ateşi yandı gece ışımaya başladı birden.

Gaflet uykusunda uyuyanlara sanki kalk borusu çalındı birden gökte kurşun yerde insan fırladı ses sese yaslandı insan insana şemin etrafında pervane gibi yanarak yunmaya koşuyorlardı yeni bir diriliş destanı için.

İhaneti alın çatından vurup *bir gül bahçesine girercesine* Ömer Halisdemir uçmağa vardı peşinde melekler kanat vurarak şahadetin şerbetinden sundular herkes bu şerbetten bir yudum için meydanda kaldılar sabaha kadar.

Her karanlık gece gündüze gebe sancısı arttıkça korktuk geceden salalar okundu minarelerden darbeciler darp edildi çok şükür kahramanlık uman haşhaşilerin hasan sabbahları kahrından öldü sabaha nur topu bir zafer doğdu.

Dünya üç maymunu oynadı durdu sürdüler sahaya piyonlarını korkuları ödlerine karıştı fitne ağaçları meyve vermedi hesaplar üstünde Hesabı Sahibi yağmur kuşlarını boş çevirmedi yeniden karıldı milletin harcı.

TÜRKÜLERİNDEN SEÇMELER

Bülbül olmuş gülistanı beklerim
Geçti cahil ömrüm gülizâr deyu
Azgındır yaralar kabul etmez em
Ya kime varayım yaram sar deyu

Bir gün bile dost bağına girmedim
El uzatıp gonca gülün dermedim
Dünya güzeline gönül vermedim
Benim sadâkatli yârim var deyu

Emrah devran sürsün bezminde ağyar
Bu gam diyarında ben kılayım zâr
Sen tek başına gez taş yürekli yâr
Ben de böyle dolanayım yâr deyu

***

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Sen benim derdimden devâ bilmezsin
Sen nasıl tabipsin yoktur ilâcın
Yürekte yaramı sarabilmezsin

Sana derim sana ey kalbi hayın
Kimseler çekmesin feleğin yayın
Alıp harap ettin gönül sarayın
Alıp bir taşını koyabilmezsin

Emrah eydür yalan oldu sözlerim
Muhabbetin can evimde gizlerim
Ne durursun ağlasana gözlerim
Gitti kaşı kara, görebilmezsin

***

Felek çakmağını üstüme çaktı
Beni bir onulmaz derde bıraktı
Vücudum şehrini odlara yaktı
Yandım ataşına su leyli leyli

Felek çakmağını eyledi çengel
Yâre gidem dedim koymuyor engel
Ölürsem kabrime sevdiğim sen gel
Gözün yaşı ile yu leyli leyli

Her an dilimizde dostun kelamı
Uğra dost köyüne eyle selamı
Tenhada görürsen ***Emrah*** cananı
Daim ezberimde o leyli leyli

Erzurumlu EMRAH

Bugün ben bir güzel gördüm
Bakar cennet sarayından
Kamaştı gözümün nuru
Onun hüsn-ü cemalinden

Salındı bahçeya girdi
Çiçekler selama durdu
Mor menekşe boyun eğdi
Gül kızardı hicabından

Bahçenin kapısın açtım
Sandım ki cennete düştüm
Sevdim coştum helallaştım
Buse aldım yanağından

Bahçenin kapısı daldır
Dalında öten bülbüldür
Emrah da bir edna kuldur
Bağışla geç günahından

***

Şimden - gerü nazlı yâre küskünüm
Yıktı hatırımı barışmam gayrı
Âlem gelip bana rica ederse
Çevirdim yüzümü görüşmem gayrı

Bundan sonra ben o yâre küskünüm
Yıktı hatırımı barışmam gayrı
Cümle âlem gelse minnet eylese
Çevirdim gönlümü barışmam gayrı

Güzel keklik gibi kafeste olsa
Altın vezne ile cevahir tartsa
Yarım mahşer günü şefaat etse
Giderim mahşere görüşmem gayrı

Bu yıl da ***Emrah*** yarsız kışlasın
Varır isem o yar beni taşlasın
Şimden gerü bildiğini işlesin
Hiçbir umuruna karışmam gayri

ŞİİR ÜZERİNE KONUŞMALAR-3-

MAGOSA KONUŞMASI

Cumali Ünaldı HASANNEBİOĞLU

Bu konuşma, 22 Şubat 1990 günü saat 15.30'da, tam 24 yıl önce, Kuzey Kıbrıs'ta, Magosa'da, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde "Türk Dünyası'nın Sorunları" konusunda, üniversite konferans salonunu dolduran öğrenciler, akademisyenler ve Kıbrıslı yöneticilerin dinleyici olarak katıldığı bir açık oturumu yönetirken, yaptığım açış konuşmasıdır.

Açık oturuma Prof. Dr. Ahat Andican, Prof. Dr. A.Yavuz Akpınar, Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder konuşmacı olarak katılmıştır.

O tarihte Nelson Mandela hapisteydi.

Dr. Sadık Ahmet, Bahtiyar Vahapzade ve Ebulfeyz Elçibey - o zamanki bilinen soyadıyla Aliyev-, sağdı.

Şimdi aramızda olmayan değerli konuşmacılar Ergun Göze ve Prof. Dr. Cihat Özönder'e Allah'tan rahmet diliyorum.

Albet Camus'ün güzel bir sözüyle başlamak istiyorum: "Gelecekte, günümüzün tarihini yazacak olanlar, çağımız insanları için; yemek yerlerdi, sevişirlerdi, gazete okurlardı, televizyon seyrederlerdi" tanımlamasını kullanacaklardır. Bu tanım, günlük hayatını sürdüren, şartların bir çarka sıkıştırdığı insan için doğrudur ve bu insanların sayısı, bütün dünyada büyük bir rakama ulaşmaktadır.

Bildiğiniz gibi insanın görevi, "yaşadığı çağa tanık olmaktır." Oysa yüzyılımız insanı; geçinme endeksleri, enflasyon yüzdeleri, kitle iletişim araçlarının uyuşturucu yayın ağı içerisinde, yaşadığı çağı sorgulayabilme diriliğinin uzağına itilmektedir.

İnsanoğlu, gündelik hayatın kendisini sıkıştırdığı dar çerçeveden taştığı ve çevresinde olup bitenleri gözleyebildiği, yorumlayabildiği ölçüde, insan olma onurunu taşımaya hak kazanacaktır. Yeryüzünde yaşayabilmenin, bu zengin doğanın bize sunduğu güzelliklerin bedeli, çağımızda, bizimle yaşayan, dünyanın her yerindeki insanların, insan hak ve özgürlüklerine uygun yaşamalarına ilişkin dikkat ve endişemizdir.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde beyaz azınlığın yönetiminde, Mandela'nın, hapse, zulme, işkenceye mahkûm oluşu, "çağımızın yüzkarasıdır."

Bundan tam yüz yıl önce, Birleşik Amerika yönetiminin Yaralı Diz (Wounded Knee) denilen yerde; çocuk, kadın, yaşlı ayırımı yapmadan yüzlerce Kızılderilili katletmesi, insan onuruna sürülmüş bir karaboyadır, "çağının ayıbıdır."

Avrupalılar Amerika'ya girdiklerinde, yani Kristof Kolomb'dan sonra, ülkelerinde mutlu yaşayan güzel insanlar; Apache'ler, Sioux'lar, Cheyenne'ler, Novaho'lar, Pawnee'ler, Ute'ler, Comanche'ler, Kiowa'lar, Arapaho'lar yok edilmişlerdir; Amerika'ya yerleşen Avrupa'lı göçmenlerin yaşam biçimini kabul etmedikleri için. Bu yiğit insanların anıları önünde saygıyla eğiliyorum. Bunlara uygulanan jenosid, utanç verici bir uygulamadır; "çağların yüzkarasıdır."

Yine Amerika'da, geçtiğimiz birkaç yüzyıl içinde insanlık ayıbı olan bir konuyu, zenciler konusunu gündeme getirmek istiyorum. Afrika kıtasında, kendi dünyalarında, kendi kültür zenginlikleriyle, mutlu yaşayan milyonlarca kara derili, esir tüccarları tarafından ülkelerinden çalınmış, hayvanlar gibi üst üste gemilere istif edilmiş, vahşi beyazlar tarafından pamuk tarlalarında "taze ve genç işgücü" olarak çalıştırılmak üzere Amerika'ya götürülmüşlerdir. İsimleri, dinleri, dilleri unutturulmuştur. Afrika'lı bu güzel insanları, karaderili Mandingo'ları, Wolof'ları, Serer'leri, Fula'ları, Fanti'leri, Ashanti'leri; bu Afrika prenslerinin ve prenseslerinin anısını saygıyla selâmlıyorum. Bu insanların torunları olan Malcolm X'in ve Martin Luther King'in manevi huzurunda saygıyla eğiliyorum. Onlara yapılan zulûm, "çağımızın yüzkarasıdır."

Mandela'nın yurttaşı Güney Afrikalı Müslüman İmam Abdullah Harun, özgürlük savaşında, bedeninin acılarına dayanamayacak kadar ağır işkencelerle öldürülmüştür. Çağımızın onuru ve yüz aklarından birisi olan bu büyük insanı saygıyla anıyorum.

Dikkatlerinizi, "Türk Dünyası" denilen, doğuda Kore'ye, Çin'e, batıda Almanya'ya, kuzeyde kutuplara, güneyde Arap topraklarına kadar uzanan derin ve geniş bir coğrafyaya çekmek istiyorum.

Yüzlerce yıldır bu yiğit ve mert insanların çektikleri acıyla doludur tarih.

Bulgaristan'da, insan haklarının ayaklar altına alınarak, bir insanın en doğal hakkı olan atalarının ismini taşıma özgürlüğü, ibadet ve törelerini yerine getirme özgürlüğü elinden alınan, çağımızın ayıbı olan bir zulme maruz kalan mazlum Türk kardeşlerimizi saygıyla anıyorum.

Yunanistan'da, Batı Trakya'da bir özgürlük çerağı gibi yanan Dr. Sadık Ahmet'in ve İbrahim Şerif'in adını saygıyla anıyorum. Yaşadığı acıları ve hüznü yüreğinde yoğunlaştıran İskeçe müftüsünü, çağımızın bir yüz akı olarak değerlendiriyor ve anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Kıbrıs'ın, Afganistan'ın, Azerbaycan'ın, Tacikistan'ın, Özbekistan'ın, Kırgızistan'ın acıyla yoğrulmuş, çağımızın onuruna kurban verilmiş özgürlük savaşçıları, çağımızın yüzaklarıdır. Onları saygıyla anıyor, toprağa döktükleri kanla özgürlük çiçeklerini suladıklarını düşünüp, inançlarının kavgasının verildiğini hatırlatıyorum.

Mustafa Cemiloğlu, Ebulfeyz Aliyev, Bahtiyar Vahapzade, insanın varolduğu günden beri verilen onur savaşının yılmaz savaşçılarının adıdır. Bu adları saygıyla anıyorum.

1990 yılında, Türk dünyasına yönelik bu katliamların şahidi olmaktan utanıyoruz. Güzel şeylere lâyık olan bu insanların çektikleri zulûm yüreğimizi incitiyor.

Yeryüzünde güzellikler içerisinde yaşayan insanoğlunun, bu güzellikleri güzel bir biçimde algılayabilmesi ve yaşaması için tek sebebi var: İnsana saygı, insan onuruna saygı…

Oysaki dökülen kanlar, dökülen gözyaşları, bizi ancak hüzne ve yüreğimizde yoğunlaşan acıya götürüyor.

Yeryüzündeki tüm insanların çektiği acıyı, kendi acımız kabul edip, hüzünlenmek için tek sebebimiz var: İnsana saygı, insan onuruna saygı…

Bu duygu ve düşüncelerimi, toplantıya konuşmacı olarak katılan değerli yazar ve bilim adamları adına, yeryüzü üzerinde yaşayan birçok düşünen insanın da ortak kanaati olarak, toplantıyı yönetecek başkan sıfatıyla ifade etmeyi ve kamuoyuna duyurmayı, aydın ahlâkına ait bir görev olduğuna inanarak, yerine getiriyorum.

YÂR OLMADAN YAR OLUNMAZ

Bestami YAZGAN

-Kemal Sayar'a-

Güler yüzle selam verip yokluğa
Yâr olmadan var olunmaz efendim!
Nimete şükredip gözü tokluğa
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

Sözün başka söyler, özün bir başka
Fazla bel bağlama saraya, köşke
Gül yüzünü sürüp dergâh-ı aşka
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

Bin engel, bin tuzak çıkar karşına
Kavgada kalırsın yalnız başına
Tövbe istiğfarla son gözyaşına
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

Teslimiyet kesil baştan ayağa
İsmail misali eğil bıçağa
Tohum gibi düşüp kara toprağa
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

Kader-i ilahî sığmaz tarife
Ona boyun eğmek düşer ârife
Mustafa isimli zât-ı şerife
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

Felek fırsat vermez âh u emana
Şimşek çakar, ateş düşer zamana
Velhasıl sığınıp Yüce Rahman'a
Yâr olmadan var olunmaz efendim!

DAR-BE!

Mehmet GÖZÜKARA

Dar-be ile darb'a talip olanın
Meyve vermez yaprak açmaz dalları
Bakışı riyakâr gülüşü kalleş
İhaneti dudağında mühürlü
Çarpık ayakları yengeç kolları

Milletin verdiği esvap üstünde
Kınalı eline alıp silahı
Ya vereni ya da sütü unuttu
Tutuştu yüreğim sabaha kadar
Köprüleri tuttu yolları tuttu

Silah doğrultunca kınalı eller
Temmuzun on beşi karakış oldu
Onun eli, benim içim üşüdü
Tankın paletinden ağladı yollar
Çukur aynalarda yüzüm kayboldu

İkindi sonrası akşama yakın
Gökte demir kuşlar yere yaklaştı
Alçaldıkça alçaklaşan nefisler
Kararan geceye korku taşıdı
Meydanlar meydanın dışına taştı

Peygamber ocağı mübarek mekân
Çöktü üzerine bir karabasan
Ezan sesleriyle çınladı gökler
Dardan geçtik darb olmadık çok şükür
Şüheda kanıyla sulandı vatan

AYDINLAR VE HALK NEZDİNDE ERZURUMLU EMRAH

Metin ÖZARSLAN

Son bir asır içinde gerek kitap gerekse makale ölçeğinde muhtelif cepheleriyle incelenen Erzurumlu Emrah'ın aydınları yakinen ilgilendirdiği ortadadır. Bu çalışmalarda Erzurumlu Emrah özne olmak kaydıyla etrafında ilmî veya indî görüşlerin ortaya atıldığı, fikirlerin ileri sürüldüğü kalem mahsulleri söz konusudur. Erzurumlu Emrah hakkında yapılan bu çalışmalar, -sevabıyla günahıyla- kültür araştırmaları tarihindeki yerlerini almışlardır. Bütün bu faaliyetler aydınların Erzurumlu Emrah'la yakından ilgilendiği ve ona tefekkür dünyalarında yer verdiklerinin bir göstergesidir.

Öte yandan aynı mahlası kullanan gelenek temsilcilerinin eserlerinin karıştırılma veya ayrıştırılmasına yönelik araştırma ve incelemeler, aydınların gerek diğer gelenek temsilcileri gerekse Erzurumlu Emrah ölçeğinde muğlâk veya müşevveş kısımların netleştirilmesi yönündeki mesailer olarak değerlendirilmelidir. Bu türden çalışmalara bundan sonraki dönemlerde de yenilerinin eklenmeye devam edeceği muhakkaktır.

Aydınların bahse konu çalışmalarında Erzurumlu Emrah'la Ercişli Emrah ve Erzurumlu Emrah'la Tokatlı Nurî arasında birinden diğerine geçen şiirleri ayrıştırılmaya çalışılmış, Erzurumlu Emrah'ın doğum tarihi tartışılmış, gezdiği veya yaşadığı yerler ve bu yerlerdeki tesiri tespit edilmiştir. Hiç azımsanmayacak bir külliyatın meydana getirildiği -yer yer Erzurumlu Emrah'ın arka plana düştüğü intibaı uyandıran şahsî kalem çekişmelerinin de yer aldığı- bu çalışmalarda Erzurumlu Emrah'ın hayatı ve sanatıyla ilgili karanlık mahiyetteki bütün noktalar aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Erzurumlu Emrah'a ve şiirlerine edebiyat çevreleri gibi müzik çevreleri de kayıtsız kalmamış ve âşığın birçok türküsü farklı yörelerden derlenerek Türk halk müziği repertuvarına kaydedilmiştir. Erzurumlu Emrah'ın şiirlerine klasik Türk müziği çevreleri de ilgi göstermiş ve âşığa ait birçok şiir çeşitli bestekârlar tarafından muhtelif makamlarda bestelenmiştir.

Yaşadığı dönemde olsun öldükten sonraki dönemde olsun şiirleri cönklerden başlayarak yazılı kültürde ilgiye mazhar olan Erzurumlu Emrah hakkında yapılan her türlü derleme mukayese ve değerlendirme faaliyetleri aydınların ona karşı tutumunun somut göstergeleri olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bütün bu faaliyetler aydınlardaki Erzurumlu Emrah'a ait algının tezahürü olarak ortaya konmuştur.

Hayatını geçirdiği ve gezdiği Çankırı, İstanbul, Kastamonu, Konya, Niğde, Sinop, Trabzon, gibi şehirlerin yanı sıra eserlerinin tesirlerine rast gelinen Erzincan, Erzurum, Malatya, Samsun, Tokat şehirleri başta olmak üzere Erzurumlu Emrah'ın dillerde dolaşmakta olan ve repertuvara girmiş elliden fazla türküsüyle yurdun muhtelif köşelerine kadar sirayet ettiği görülmektedir.

Türk halkı onu şiir/türküleri yoluyla kalbine ve zihnine yazmıştır ve orada yaşatmaya devam etmektedir. Yaşadığı dönemdeki tesir ve gücü hakkında daha önce doğrudan ve dolaylı olarak bilgiler verilmiştir. Bunun dışında Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinin cönklerde bulunması onun sözlü gelenek yanında yazılı gelenek yoluyla da halk arasında sevilip sayılan ve benimsenen bir âşık olduğunu gösterir. Bu hususlara ilaveten şu noktaya da temas etmekte fayda vardır.

Emrah halk arasında sevilen bir gelenek temsilcisidir. Öyle ki ülkemizde yapılan isim istatistiklerinde Emrah isminin çocuklara veriliş yaygınlığı bile bu konuda göstergelerden biri sayılabilir. Çünkü bu istatistiklerden birinde Emrah (135. sırada) isminin, Ferhat (166. sırada) ve Kerem (238. sırada) ismine göre daha yaygın bir kullanıma sahip olduğunu gösterilmektedir. Elbette bu isimlerin verilmesindeki tercih zemini muğlâk ve incelenmeye değer durumdadır. Buna rağmen böyle bir sonucun Erzurumlu -veya Ercişli- Emrah'ın halktaki tesiri ve bu tesirin yansıması olarak değerlendirilmesi mümkünüdür.

Bugün Erzurumlu Emrah gerek doğduğu, gerek yaşadığı, gerek öldüğü, gerekse tesir bıraktığı yerlerde halk tarafından benimsenmiş durumdadır. Dilaver Düzgün'ün ifadesiyle "Emrah'ın büyük bir şair olduğu muhakkaktır. Ancak onun büyüklüğünü ispat etmek için hayalimizde bir başka Emrah yaratmaya gerek yoktur. O, memleketinden uzakta bulunan bir insan psikolojisinin gereği olarak gurbet elin kahrını dile getirdiği gibi, sevdiği bir kadın karşısında yaşadığı duyguları samimi bir biçimde mısralaştırmış, dünyanın faniliğini anlayarak bin bir türlü oyunlarla dolu hayatın vefasızlıklarını da ortaya koymuştur. Yaratıcıya yakarışta bulunmuş, sevmedikleri için kargışlar etmiş, kısaca yaşadığı toplumun içinden gelen bir insan olarak gayet sade bir görüntü ile karşımıza çıkmıştır. Yani insani duygularını ifade etmiştir. Türk halkının inançları ve değer yargıları doğrultusunda insana, tabiata, hayata yönelmiş, hayatımızı anlamlandıran değerlere tercüman olmuştur. Her insan gibi doğrularıyla, yanlışlarıyla bir hayat yaşayıp bu dünyadan göçmüş, ama bıraktığı eserleriyle gönlümüzde taht kurmuştur. Milli kültürümüzün ve güzel Türkçemizin bugünkü kuşaklara aktarılmasında elbette mühim bir rolü vardır".

Erzurumlu Emrah, aydınlarda ve halkta farklı biçimde tezahür eden bir olgudur. Halkın zihninde birden çok veya birbirinden farklı Emrah görüntüsü olmadığı, bilakis ister Erzurumlu ister Ercişli veyahut başka yerli olsun ayrı ayrı Emrahlardan ziyade tek bir Emrah söz konusudur. O yıllar içinde muhtelif yörelerde halk tarafından sahiplenilmiş, nereli olduğuna bakılmaksızın bütün Emrahlardan müteşekkil bir konsept hâlinde halkın zihninde yer alan türküleriyle halkın zevkini temsil eden bir gelenek temsilcisi olarak yaşamaya devam etmektedir. Nasıl olursa olsun zaman içinde bu çalışmalardan oluşan bir külliyatın varlığı söz konusudur ve bu azımsanmayacak bir gayretin mahsulüdür.

Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinin şekli ve veznine yönelik olarak yapılan sübjektif değerlendirmeler öncelikle çalışmaların yapıldığı devrin ruhunu yansıtan ve bu yönüyle de konjonktürel özellikte olan değerlendirmelerdir. Şiir sanatı içinde şekil ve vezin gibi şiirini dış yapısını oluşturan unsurlar esasen âşık/şâir için bir tercih meselesidir. Bu cümleden olarak bir söz sanatkârının tercih ettiği vezin o sanatkârın eserlerinde bir başarı veya başarısızlık kıstası olarak kabul edilememelidir. Cumhuriyet döneminde başlayan bu türden tarafgir ve yanlı bakış açısıyla âşık tarzı şiir geleneği içinde birçok temsilcinin olduğu gibi Erzurumlu Emrah'ın da haksız ve gerçeği tam olarak yansıtmaktan uzak yaklaşımlarla değerlendirilmelerine yol açmıştır. Oysa halk arasında bunun tam tersi bir görüş hâkimdir. Halk arasında bir âşığın şiirinin aruzlu veya heceli olması pek önemli değildir. Çünkü halk kalıba değil öze bakar. Türkü formunda olsun, şarkı formunda olsun Erzurumlu Emrah'ın eserleri halk muhayyilesindeki yerini almış ve onun beğenisine mazhar olmuştur. Halk hiçbir zaman bu eserlerin arzulu veya heceli oluşuna dayalı bir beğenme veya beğenmeme tercihi ortaya koymamıştır.

Kimi için sahte şöhret, kimi için mutasavvıf, kimi için bir gelenek sürdürücüsü, kimi içinse kader küskünü bir gezgin... Bu cümleden olarak o, yaptıklarının yanında yapmadıklarıyla halkın ve aydınların zihnini sürekli meşgul etmiş ve onların ruhlarında gönüllerinde kendine yer bulmuş bir gelenek temsilcisidir. Erzurumlu Emrah hakkında şimdiye kadar söylenmiş olanlara bundan sonra söylenecekler de katılmaya devam edecektir. Dolayısıyla Erzurumlu Emrah hakkında söylenenlerin/söyleneceklerin belki bazısı, belki hepsi, belki hiçbiri olarak herkesin zihin ve gönlünde kendi yansımasını bulmuştur. Erzurumlu Emrah'ın isminden ibaret Erzurumluluğu, doğduğu topraklarda değil doyduğu topraklardaki şöhreti ve tesiri bir vakıadır. Ancak Erzurumlu Emrah'ın gerek Erzurum'da, gerekse Erzurum dışında muhtelif sahiplenme ve muhtelif algılarla kendi hususi şartları içinde Anadolu Türk âşıklık geleneği içinde, ismi koyu harflerle yazılması gereken bir temsilci olma özelliğini korumaya devam ettiği su götürmez bir gerçektir…

SEVDİĞİM

Durani KOCAGA

Duman oldum yanıyorum narınla
Sen bağrımın alev alev korusun
Baş edemem görülmeyen sorunla
Mevla seni her beladan korusun

Aklım aldın zarar mısın kar mısın
Bir bilinmez sırda mısın sır mısın
Kolum bağlı duruyorum dar mısın
Sorulmuyor kim bilecek gerisin

Yar yarası tabip neyler derdime
Ben istemem gelmesinler yardıma
Salın da gel nazlı yârim ardıma
Can derdimin dermanısın ferisin

Söyle dağlar başın eğsin sevdiğim
Nerde kaldın her halini övdüğüm
Boşa mıdır kara bağrım dövdüğüm
Sarmıyorsan paralansın çürüsün

Sen bağrıma sarmalanmış çilesin
Yar zalime baş eğmedim bilesin
Korkum yoktur söylüyorum hilesin
Ordu kursun üstümüze yürüsün

Bazı hayal bazı düştün başımda
Akıyorsun damla damla yaşımda
Poyraz gibi savurursun kışımda
Bilmem artık lale sümbül sarısın

Dost ***Durani*** yakın olmaz ırağım
Yıllar geçti bu sevdaya çırağım
Sarma kalsın param parça yüreğim
Ferman eyle al sevdiğim yarısın

AKŞAM KUŞATMASI

İlhami BULUT

Muhal sevdaların kızıl gülünü
Kafdağı ardına atar akşamlar
Ayırır ortadan, katlar bir günü
Hicranı yüreğe sarar akşamlar

Yırtılan gölgeler suya dalınca
Sevda külfetinden yorgun-argınca
Bitkin kanatları ufka yayınca
Güneşin yolunu keser akşamlar

Yağmur kökü bulut; ters esintiye
Denk gelir bir damla, döker maziye
Vuslat hayalini serip geceye
Sıcak kül içinde kalır akşamlar

Kovar beni benden; salar elimi
Bir mangal türkünün akkor ismini
Kendi şairini, Ahmet Haşim'i
Gün gelir bir anda siler akşamlar

Telaffuz gerekmez malum derdime
Kâğıt yoktu, yazdım avuç içime
Son tarihi atar fani ömrüme
Bu minval üzere döner akşamlar

KARACA OĞLAN ELEŞTİRİSİNE KÜÇÜK CEVAPLAR: -1-

ÜÇ İLE DÖRDÜ KARIŞTIRIP ŞİİRİ TAHRİF EDEN BİLGİN!

Prof.Dr. Saim SAKAOĞLU

2004 yılında bir *Karaca Oğlan* kitabı yayımladım. Piyasada onlarca Karaca Oğlan kitabı varken 1030 sayfalık bir Karaca Oğlan kitabı daha yayımlamak pek de akıl kârı sayılmamalıydı. Ama birikimlerimizi gün ışığına çıkarmak için böyle bir işe girişmiştik. Beğenenler oldu, okumadan beğenmeyenler oldu, hatta çok çalışanlı ama tek imzalı eleştiri yazanlar da oldu. Bunlardan biri de öğrencilerimden Yrd. Doç. Dr. Orhan Yavuz idi. Lisans yıllarından öğrencim olan, hatta o yıllarda hemşerim de olan Sayın Yavuz için epey de emek harcamışlığımız varken o şarkıdaki gibi bir gece ansızın gelen eleştirisi ortalığı karıştırmaya yetivermişti. Birden fazla kişinin yazıp bir cengâverin adının arkasına saklandıkları eleştiri, ne yazık ki bir üniversitenin bilimsel dergisinde yer alırken bilim dışı yollarla hakemlere gönderilmiş, hatta hakemlerden biri (belki ikisi de) sanki okumuş gibi yaparak 'basılabilir' anlamına gelecek işaretlerle raporunu süslemişti! Bu eleştiri karalamasının yazılma sebebi, o günlerde Prof.luğa yükselmesi söz konusu olan bir Doç.'un dosyasına olumsuz rapor yazmamızdı. Prof. adayı ile eleştirmen kanka oldukları için bana yüklenilmesi gerekiyordu. Öyle de oldu.

Karaca Oğlan çalışmamızda her yönüyle gözden kaçan, bilgisayar teknolojisinden kaynaklanan hataların yanında olmaması gerekenler de vardı. Bunlar, insaflı bir eleştirmenin kaleminden zarif bir üslupla dile getirilebilecekken kendisinden asla beklemediğimiz bir karalama / kiralanma üslubu ile yazılması çevremdeki dostlarım arasında üzüntü yarattı.. Dediler ki: "Bu zat, bu satırları yazarken siz bölüm başkanıydınız, o da yardımcınız idi. Demek ki siz adam seçmesini bilmiyorsunuz." Bu da doğruydu. Eleştirmenin doğruları ise karalamalarının arasında kaybolup gitmişti.

Biz, Hece Taşları Şiir Dergisi'nde aralıklarla birkaç yazı yayımlayarak bilimin nasıl eleştiri adı altında tetikçiliğe soyunduğunu göstermek istedik. Bu dizi yazımızı okuyunca görülecektir ki aceleye getirilen eleştiri işine şeytandan başka karışanlar da varmış. Amacımız kimseyi incitmek olmadığı gibi gelecekte ortaya çıkacak kadirbilmez öğrencilere de bir hatırlatmada bulunmaktır. İlkyazımız sayıların karıştırılması üzerine kurulacaktır.

ÜÇ İLE DÖRDÜ KARIŞTIRIP ŞİİRİ TAHRİF EDEN BİLGİN!

Bilirsiniz, konuşmada ilk adımlarını atan çocuklar sıra sayıları söylemeye gelince tatlı hatalar yaparlar. Yaparlar da bu durum hoşumuza gittiği için 'Haydi, bir daha say.' deyiveririz. Mesela 6'dan 7'ye değil de 8'e, 39'dan 40'a değil de 50'ye atlamaları gibi… Bunlar hoş karşılanır ve gülünüp geçilir. Ancak bir üniversitede yardımcı doçent doktor olarak görev yapan birinin üç ve dört sayılarını karıştırmasına gülüp geçemezsiniz, gerekirse, bizim yaptığımız gibi uyarıverirsiniz.

Karaca Oğlan kitabımızda 494 numarada yer verdiğimiz (s. 648) şiirin ilk dörtlüğü şöyledir:

*Sevdiğim üstüne **dört** libas geymiş*
Bir kara bir yeşil bir al bir beyaz
*Güzellere **dört** şey âdet olunmuş*
Bir şive bir cilve bir eda bir naz

Âşığımız şiirini dört sayısı üzerine kurmuş ve bunu peşinen söylüyor: *1. Kara, 2. Yeşil, 3. Al, 4. Beyaz ve 1. Şive, 2. Cilve, 3. Eda, 4. Naz.*

Şiirimizin öbür dörtlüklerini de şöyle bir hatırlayıverelim:

Ehildir hüsnünü muhâlif etme
Mekteb-i irfandan bir kadem gitme
*Sana **dört** sözüm var sakın unutma*
Bir öğren bir öğret bir oku bir yaz

Karac'Oğlan der ki bahçana girdim
Domurcuk güllerin goncasın derdim
*Sevdiğim göğsünde **dört** nişan gördüm*
Bir alma bir ayva bir nar bir kiraz

İkinci ve üçüncü dörtlüklerdeki dört'ler de şöyledir: *1. Öğren, 2. Öğret, 3. Oku, 4. Yaz ve 1. Alma, 2. Ayva, 3. Nar, 4. Kiraz.*

Sayın Yavuz, artık bütün dünyaca bilinen eleştirisinde bizim, sözlükteki 'şive' kelimesine verdiğimiz anlama değindikten sonra şöyle demektedir:

"Kelimenin yer aldığı dizeler

*Güzellere **dört** şey âdet olunmuş*
Biri şive biri cilve biri eda biri naz

şeklindedir. (s. 99, nu. 470)

'Yalan' demeye dilim varmayacağı için, 'Doğru değil' diyeceğim; bizim kitabımızda böyle bir garabet örneği yok. Sayın Yavuz alenen, gözlerimizin içine baka baka uyduruyor. Elinin altında kitabımız olmayan okuyucu da bu kandırıcı ve aldatıcı ifadelere inanmak zorunda bırakılacaktır. 'Çamur at, izi kalsın' sözü her hâlde böyle olaylar için söylenmiş olmalıdır.

İlgili dörtlüğü yukarıda vermiştik, Sayın Yavuz da son iki 'dize'yi bir daha veriyor; veriyor da tamir ve tahrif ederek… Karaca Oğlan'ın dört defa saydığı '**bir**'ler '**biri**' yapılıvermiş! Büyük tahrif ve Karaca Oğlan'a hakaret... Üstüne üstlük 'dize'deki hece sayısı da epey artmış ve 15'e ulaşmış. Demek ki Sayın Yavuz Karaca Oğlan'ı hiç tanımayan, âşık edebiyatımızdan yeterince nasiplenmemiş bir eleştirmen! Bizce bu da bir taşeron-eleştirmen kazası olmalı! Sayfalardır şiir okuyorsun, bir tane bile 15 heceli 'dize' yok. Peki, bu 'yenilik'i kim icat etti acaba?

Ve 'yenilik'ler sürüp gidiyor. Sayın Yavuz aynı maddede dünya 'yenilikler' ve 'tahrifler' ansiklopedisine girecek olan şu bombasını patlatıyor: "2. dize **'Biri şive biri cilve biri naz'** olarak düzeltilmelidir." (eleştirisine nu. 470) Peki, hani Karaca Oğlan'ın **eda**'sı? Yani dördüncü '**âdet**?' Eskiler, böyle durumlar için, 'Buyurun cenaze namazına…' derlerdi; biz ise Sayın Yavuz'dan (veya taşeron-eleştiriciden!) kırmızı kart görerek 'dize' dışı kalan Eda Hanım'ı atıvermişiz!

Sayın Yavuz, siz ya 3 ile 4'ü ayırt edemeyecek kadar yüksek matematik bilgisine sahipsiniz veya Eda Hanım'ı sevmiyorsunuz. Eğer öyle olmasaydı, âşığımızın bangır bangır söylediği **dört**'ü **üç**'e indirmez, kendisinin **bir** diye belirlediği kelimelerimizi **biri** şekillerine çevirmezdiniz. Karaca Oğlan **dört** libas, **dört** şey, **dört** söz, **dört** nişan diyor. Bir şiirde **dört** sayısı bu kadar çok ve üstüne basa basa tekrar ediliyor; ama gerçek eleştirici (veya taşeron-eleştirici) hiç oralı olmayıp **4'**ü (**dört**'ü) **3**'e (**üç**'e) indiriveriyor. Eleştiri tarihi her hâlde böylesini görmemiştir. Ya ilm-i hesab? Aritmetikçiler? Onlar da öğreniversin.

Değerli eleştirmenimizi uyarıyorum. Sen tamircibaşı mısın da Karaca Oğlan'ımızın şiirini güzelleştirmek (!) uğruna katlediyorsun? Hesap verme sırası sözde eleştirmenimizdedir.

Bir iki yerde geçen *taşeron* sözüne açıklık getirelim. Bu eleştiri yazısı bir kişi tarafından kaleme alınmamıştır. Bölümümüzün masum araştırma görevlileri de bu işe alet edilmişlerdir. Onun için eleştiri âdeta iki dilli gibidir, üslup çeşidi ise merhum Abdülhah Hâmid'i hatırlatıyor. Bilenler bilir, onun meşhur kelimelerinden biri de *esâlib*'tir.

HALK VE DİVAN ŞİİRİNİN MAVERASINDA BİR ÂŞIK

Talat ÜLKER

XIII. yüzyıldan itibaren Türk Dilinin Oğuz kolu üzerine Anadolu'da şekillenip tasavvufi algılarla derinleşerek gelişen edebiyatımızı halk ve divan edebiyatı olarak ikiye ayırmak mutlak doğruymuş gibi takdim edilmektedir. Oysaki halk ve divan şairlerinin birbiriyle iç içe ve ortak bir kültürel hayatın içinde yeşerdiklerine, aynı dünya görüşünün yoğurduğu bir hayatın müşterekleriyle eserler ürettiklerine tarihin tanıklığı aşikârdır. Bu sebepledir ki halk ve divan edebiyatı çizgisinin birbirinden tamamen bağımsız olmadığını söylemenin zamanı geldi de geçiyor bile.

Beş bin yılı aşkın bilinen tarih boyunca sınıfsız bir toplum hayatı yaşamış bir milletin, kültürünün de sanatının da sınıfsız olması gayet tabii bir durumdur. Bu yüzden bizim kültürümüzde halka ve aydınlara ait iki farklı edebiyat tanımlamak çok da kolay değildir. Arapça-Farsça kelime ve terkiplerin kullanılma oranından ve bazı şekli unsurlardan hareketle bir tasnif yapılması mümkün gözükse de tamamıyla birbirlerinden bağımsız iki farklı gelenekten söz etmek gene de olası değildir. Bu ayrımı kesin çizgilerle yapmakta direnenlerin Harput'ta ve Urfa'da ümmi sanatçılarla bestelenip okunan Fuzuli, Nabi, Ziya Paşa gibi şairlerimizin şiirlerini nereye koyacaklar? Yahut aruzla ve klasik edebiyatın kavramlarıyla şiirlerini yazan Âşık Ömer, Gevheri, Dertli, Bayburtlu Zihni, Develili Seyrani, Erzurumlu Emrah gibi şairleri hangi edebiyatın şairi sayacağız?

İsimlendirme ve tasnif etme kolaycılığı açısından Türk edebiyatını halk ve divan alt başlıklarıyla bölümlemeyi kabullensek bile bunları iki ayrı kültürün ve iki ayrı zevk ortamının ürünüymüş gibi değerlendirmek doğru olmadığı gibi de medeniyetimizin kabulleri açısından da iticidir. Bu iki şiir vadisi arasında hem dil, hem şekil hem de içerik bakımından çeşitli farkların yanı sıra aynı coğrafyanın, aynı kültürel iklimin, aynı medeniyet havzasının, aynı milletin malı olmaktan ötürü hem doğal hem de zorunlu olarak zevk, duygu, heyecan ve fikirde birlik ve benzerliğin varlığı da söz konusudur.

Bununla birlikte her toplum gibi bizim milliyetimiz için de avam ve havas tabakası ayrımından bahsedilebilir. Düzenli bir eğitim sistemi içinde yetişmiş, yazılı kültür içinde ve kurumsal bir hayatın örgüsünde şekillenmiş zümreye havas, düzenli bir eğitim almamış, sözlü kültür içinde ve gündelik hayatın doğal akışı içinde şekillenmiş zümreye de avam demek mümkündür. İslam medeniyetine dâhil olduğumuz süreçten itibaren avam tabakası dil olarak yazılı kültürün de belirlemesiyle Arap ve Fars dillerinin tesirini daha yoğun hissederken, avam tabakasında bu tesir daha sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda şairlerimiz, aldıkları eğitime, içinden bulundukları toplumsal tabakaya ve fıtraten sahip oldukları yeteneklere göre farklı edebî şekillere ve farklı üsluplara yönelmişlerdir. Bu yönelişlerin sonucunda oluşan edebi geleneğimizi kullanılan edebî şekillere, dil özelliklerine bakarak divan ve halk edebiyatları adlarıyla tasnif etsek de, bu edebiyatların muhtevaları, duygu dünyaları ve algıları müşterektir. Bu iki edebi vadinin birbiriyle tamamen ayrışmasını engelleyen en önemli etken âşıklık geleneğimizdir. İrticalen şiir söyleyebilme, saz çalıp özgün ezgiler üretebilme, atışma yapabilme ve bade içme motifini de ihtiva eden öyküler anlatabilme gibi üstün vasıflarla tanımlanan âşıkların oluşturduğu bu gelenek içerisinden zamanla "saz çalıp özgün ezgiler üretebilme" şartını taşımayan bir zümre çıkmış ve bunlar da kalem şairi olarak anılmışlardır. Âşık edebiyatının oluşumunu tamamladığı XVI. ve XVII. yüzyıllarda klasik edebiyat yüksek bir düzeye ulaşmış en başarılı ürünlerini vermiş, şahsiyetlerini yetiştirmişti. Klasik edebiyatımıza ait birçok efsane, öykü ve şiir meddahlar aracılığıyla yaygınlaştırılmış, musiki eşliğinde geniş halk kitlelerine ulaşma imkânına kavuşturulmuştur. Bu suretle iki şiir vadisi birbirine iyice yakınlaşmış âşıklar, şuara tezkirelerine alınır olmuşlardır. Bu vesileyle klasik şiire ait pek çok kavram, mazmun, imge ve kalıplaşmış sanatlı ifade, âşık edebiyatına taşınmış; âşık şiirinin dilini ve üslûbunu etkilemiştir.

XIX. yüzyılda, Anadolu'da yetişen şairler arasında Dertli, Seyranî, Bayburtlu Zihni ve Erzurumlu Emrah büyük şöhret kazanmışlardır. Anadolu'nun muhtelif kasabalarında yetişen saz şairlerinin çoğu ancak mahalli bir şöhrete sahip olabildikleri halde bu dört şairin şöhreti ve eserleri memleketin her tarafına yayılmış, şehir ve kasabalarda, konaklarda, kahvelerde nağmelerle birlikte okunmuştur. XIX. yüzyılın ünlü saz şairi Emrah, saz şairleri içinde klasik edebiyatı en iyi bilenlerdendir. Emrah'ın şiirlerinde temel konular tasavvufi algının yanı sıra aşk, gurbet ve ayrılık temalarından oluşur.

Kasaba ve şehir çevresinde yetişen ve aynı zamanda klasik şiiri çok iyi bilen şairlerden biri de XIX. yüzyıl saz şairi Erzurumlu Emrah'tır. Erzurum'un Ilıca ilçesine bağlı Tanbura köyünde doğan Emrah, medrese tahsili almak için köyünden ayrılarak Erzurum'a gitmiş ve burada divan şiiri zevkine ulaşmıştır. Medreseden ayrıldıktan sonra il il gezerek gezdiği yerlerde başta Tokatlı Gedâî ve Tokatlı Nuri olmak üzere birçok çırak yetiştirmiş ve böylece bir âşık kolunun kurucusu olmuştur. Emrah'ın şiirlerinin terkip ve izafetlerle dolu olması yaşadığı dönemde tekkelerde eğitim görmüş kişilerin her iki şiir tarzına da yatkın olarak yetiştirilmesinin sonucunda iki şiir vadisinin birleşmesinin bir yansıması olarak yorumlanabilir. Edebî sanatları kalem şairlerinin hassasiyetlerine yakın bir duyarlılıkla kullanan şairin teşbih, istiare, tevriye, tezat gibi sanatların yanında telmih sanatına da çokça yer verildiği görülür. İçerisinde yetiştiği tasavvuf kültürünün tesiriyle şiirlerinde klasik edebiyatın öykülerinden ve kutsal metinlerden telmihler yapılması dönemin birçok halk şiirinde olduğu gibi Emrah'ı da klasik şiire yakınlaştırır.

Bu meslekten dilersen ahz-i irfân itmek Emrâh
Sülûk it bir tarîka ara bul bir pîr-i dânâyı

Kaynakların verdikleri bilgileri bir araya getirdiğimizde Emrah, Anadolu'da şeyh kıyafeti ve derviş edasıyla dolaşmış bir gurbet âşığıdır. Derviş kıyafetinde saz çalıp şiir söyleyen biri olan Emrah'a göre âşıklık sadece saz çalıp şiir söylemekle olmaz. O aynı zamanda mürşid-i kâmillerden tasavvuf neşvesini öğrenip hüner sergilemeyi gerektirir.

Mürşitsiz kâmilden eş'ar umulmaz
Dervişin aslından haber sorulmaz
Saz ü sözle asla şairlik olmaz
Onda birkaç türlü hüner olmalı

Emrah'ın hayatı boyuncu kendine yeni bir üstat arayışı içerisinde olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Gittiği her yerde tarikat çevreleri ile münasebet kurmasının sebebi olarak üstat arayışı görülebilir. *"Himmetlendim üç kimsenin feminden / Feyz-i hüsnü kutb-i devrândan aldım"* ifadesinden de anlaşılacağı üzere Emrah kendine hem sanatta hem tasavvufta usta aramak üzere çok insanla temas etmiş ama üç kişiden ziyadesiyle istifade etmiştir. ifade-sinden, şiirlerinde ismen zikredip feyz aldığını ifade ettiği bu *"üç kimse"* galip ihtimalle Âşık Erbabî, Habib Baba ve Halid-i Bağdadî veya onun halifelerinden (Ahmed Siyahî, Muhammed Bahauddin) birini anlamak mümkündür.

Sanat ırmağını tasavvuf vadisinde coşturan âşıklar, bir âşıklık üstadı bir de tarikat üstadı benimserler. Emrah'ın âşıklık üstadı Âşık Erbabî'dir. Emrah bir şiirinde üstad olarak Âşık Erbabi'den bahsedip ondan feyz aldığını *"Nasibim aşk imiş aşkımla haşr it rûz-ı mahşerde / Bana bu feyzi virdi Âşık Erbâbi üstâdım"* dizeleriyle dile getirmektedir.

Emrah'ın Erzurum'daki tarikat üstadı Habib Baba'dır. Habip Baba XIX. yüzyılda Erzurum'da yaşamış Melami meşrepli Kadirî tarikatı şeyhlerindendir. Erzurumlu Emrah'ın gerek gönül dünyasında gerekse âşıklık mesleğinin icrasında Habib Baba'nın etkisi büyüktür. Rivayete göre bir gün Emrah Habib Baba'ya rastlar ve ona sazını ve sözünü dinletir. Habib Baba genç Emrah'ı yanına çağırır ve *"Haydi biraz daha çal"* der. Emrah *"bir şeyler söyleyip çalmak istiyorum ama tam dillendiremiyorum"* der. Bunun üzerine Habib Baba Emrah'ın sırtını sıvazlayarak "Haydi bundan sonra düşündüklerin dilinden dökülecektir" der. Ardından Emrah şu dizeleri söyler:

İksir-i azamdır nutk-ı ehlullah
Bir nefeste hâki kimyâ ederler
Hakkın esrârından anlardır agâh
Velâkin surette ihfâ ederler

Bakma hakaretle dervişânlara
Köhne aba diken arifânlara
Varis-i enbiyâ denmiş anlara
Mürde gönülleri ihyâ ederler

Emrah cehd edip kâli hâl eyle
Kâl ehli olanda infisâl eyle
Ara bul erenleri imtisâl eyle
Seni de vâsıl-ı Mevlâ ederler

Emrah'ın Nakşî tarikatıyla bağlantısına gelince *"On iki tarikten bir nebze aldım / Nice mürşitlerin nezdinde kaldım / Ahir Nakşibendi bahrine daldım / Sıdkıyla himmet-i pîrânda idim"* ifadesinden Nakşibendî tarikatına hayatının son dönemlerinde intisap ettiğini anlamak mümkündür. Emrah'ın Halid-i Bağdadî'yi bizzat görmüş olması mümkün görünmemektedir. Muhtemeldir ki Emrah Halid-i Bağdadî'nin Anadolu'daki halifeleri vasıtasıyla Nakşibendî-Halidiyye tarikatına intisap etmiştir.

Emrah bu makamda olandır veli
Hakk'a yakın halka görünür deli
Elest hitabına demişiz beli
Yazılan ahd ile peyman bizimdir

Şiirlerinde özellikle klasik şiirde önemli yer tutan tasavvufun etkileri görülen Emrah; aşk, ölüm, din, felekten ve sevgiliden şikâyet gibi temaları işlemiştir. Devrinin klasik edebiyat zevkine ulaşmış bir halk şairi olan Emrah, şiirlerinde klasik şiirin birçok şekil ve tema unsuru başarıyla kullanmıştır.

Zâhidâ biz mest-i aşkuz mülk-i cânı isterüz
Bülbül-i bâg-ı elestüz gülsitânı isterüz

Hânkâh-ı aşkda tekmîl olupdur hayâlimüz
Keşf içün irşâd-ı kutbu'l-ârifânı isterüz

Murg-ı ruhum cîfe-i dünyâda lezzet bulmadı
Per açup bir özge ilden âşiyânı isterüz

Fânî dehrün neylerüz mülkinde mesken tutmağı
Lâ-mekândan gelmişüz biz lâ-mekânı isterüz

N'eylesün Emrâhî cânı ki ola cânândan cüdâ
Şol ezel bezmindeki eşref zamânı isterüz

Divan sahibi bir saz şairi olması dolayısıyla şiirlerinde hem hece hem de aruz veznini kullanan Emrah'ın, aruzla yazılmış şiirleri gazel, murabba, muhammes, müseddes, müstezatlardan oluşmuştur. Bunların birçoğu âşık fasıllarında kalenderî, semâî, destan besteleriyle okunmuştur. Erzurumlu Abdülaziz Efendi tarafından bastırılmış eserde tamamı aruzla yazılmış 214 şiir bulunmaktadır. Çırağı Tokatlı Nuri tarafından hazırlanan başka bir külliyatta ise 348 şiirden 227'si aruz vezniyle yazılmıştır. Her ne kadar aruzla şiir yazsa da bu şiirlerde vezin kusurları, bozuklukları bulunduğundan heceyle yazdığı şiirleri gibi başarılı kabul edilmez. *Fuzûlî'nin "Ezel kâtibleri uşşâk bahtın kara yazmışlar / Bu mazmun ile hat ol safha-i ruhsâra yazmışlar"* dizeleriyle başlayan gazeline nazire olarak yazdığı koşma bunun en güzel örneğidir:

Ezel kâtipleri tahrir edince
Benim ikbâlimi kara yazmışlar
Âşıkı ma'şûka taksim edince
Beni bir vefâsız yâre yazmışlar

Klasik şiirdeki ağır ve terkipli dil kullanımına Emrah'ın şiirlerinde de tesadüf edilir. Emrah'ın özellikle aruzla yazdığı şiirlerinin dili, heceyle yazdıklarına kıyasla daha ağırdır. Onun, şiirlerinde halk dilinde pek kullanılmayan yüzlerce Arapça ve Farsça kelimenin yanı sıra çok sayıda terkibin de kullanıldığı görülür. Bu durumu divan şairlerine öykünmeyle, aruz vezninin ortaya çıkardığı mecburiyetle, tasavvufi eğitimin dile tesiriyle yahut divan şairlerine nazire yazma çabasıyla ilişkili görmek mümkün olabilir. Mesela Emrah'ın *"Çünki sen çıkdun bugün seyrâna kurbân oldugum / Neş'e virdün gülşen-i devrâna kurbân oldugum" dizeleriyle başlayan gazeli, Nedîm'in "Sevdiğim cânım yolunda hâke yeksân olduğum / Iyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum"* dizeleriyle başlayan gazeline naziredir. Emrah'ın şiirinde tasvir olunan âşık, divan şiirindeki âşıklar gibidir. Hem tercih edilen kavramlar hem de ifade tarzı itibariyle bu tespiti yapmak mümkündür. Onun şiirinde tasvir olunan sevgili için de aynı tespiti yapmak olasıdır. Sevgili, klasik şiirde olduğu gibi acımasız, zalim, vefasız ve aşığa ilgisizdir.

Sevgilim hayal-i vuslatın beni
Diyar-ı gurbette hayran gezdirir
Haşre dek cemal-i firkatin beni
Neş'e-yi vaslınla giryan gezdirir

Gözü, kirpiği, kaşı, saçı, dudağı, yüzü, boyu itibariyle klasik şiirin öykülerindeki güzellerin bir kopyasıdır. Lakin bu örneklerden hareketle şiirlerinde klasik şairlerin etkisini yoğun bir şekilde hissettiğimiz Emrah'ı bir divan şairi olarak nitelendirmek doğru değildir. Klasik edebiyata hâkim olması dolayısıyla şiirlerinde divan edebiyatı mazmunlarına sıkça yer vermesi, divan tarzı şiirler söylemesi, birçok şiirde aruzu tercih etmesi, Arapça ve Farsça kelimelerle dolu bir dil kullanmış olması Emrah'ı âşık edebiyatının dışına itmez bilakis âşık edebiyatının en güçlü temsilcilerinden biri yapar. Çünkü âşık edebiyatı iki büyük şiir vadisinin kesiştiği, bir araya geldiği ve ortak bir zevki terennüm ettiği kültürel zeminin adıdır.

Emrahi istemez câh-ı fenâyı
Ancak Hüdâ'sından diler rızâyı
Leylâ'sın terk eder bulur Mevlâ'yı
Bir gönülde iki sevda olur mu?

Sözlü geleneğin ürünlerinde, ürünün kime ait olduğu karmaşasının, işin doğası gereğince tam anlamıyla çözümlenmesi mümkün gözükmemektedir. Bir şiirin birden çok şair adına cönklere kaydedilmesi, söylenen usta malı şiirlerin zamanla söyleyene mal edilmesi, şairlerin bir nevi nazirecilik sayılabilecek ayak tekrarları bu çıkmazın sebepleri arasında sayılabilir. Şiirleri birbiriyle karıştırılan âşıkların listesi oldukça kalabalıktır: Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Âşık Ömer, Gevheri, Ercişli Emrah, Bayburtlu Zihni, Develili Seyrani, Erzurumlu Emrah.

Emrah, Türk saz şairleri arasında sıkça rastlanılan bir mahlas isimdir. Erzurumlu Emrah, Ercişli Emrah, Ardanuçlu Emrah ve Ahıskalı Emrah aynı ismi kullanan şairlerimizdir. Erzurumlu Emrah'ın doğumundan önce yazılmış bazı mecmualarda Emrah adına rastlanması ona ait olarak gösterilen şiirlerin başka Emrah ya da Emrahlara ait olabileceğine dair bir tartışma başlatmıştır. Erzurumlunun şiirlerini diğer Emrahların şiirlerinden ayırmak oldukça karmaşık bir durumda bırakıyor araştırmacıları. Âşık edebiyatında birçok şairle özellikle Ercişli Emrah'la şiirleri karıştırılan Erzurumlu Emrah'ın hece vezniyle yazılmış şiirlerinin tespiti oldukça güç bir işlemdir. Sade anlatımlı ve halk zevkine uygun şiirlerin, ağır bir dili olan Erzurumlu Emrah'a ait olmadığı hususunda araştırmacılar fikir birliği etmiş gibi gözükseler de tek tek şiirler üzerinden yürütülen tartışmalar hala sonuçlandırılmış sayılamaz. Gene de dil özellikleri, işlenen tema ve Emrah ile Selvihan öyküsünün olay örgüsü gibi kıstaslara bakılarak elimizdeki Emrah mahlaslı hece şiirlerinin önemli bir kısmının Ercişli Emrah'a ait olduğu gerçeğiyle karşı karşıya getiriyor bizi.

GEZGİN BİR ŞAİR: ERZURUMLU EMRAH

Nuri PEKSÖZ

İnsanlık tarihinin en büyük seyyahları âşıklardır. Seyyahlar gizemli bir arayışın ardında yeni mekânlar keşfederler, yeni insanlar, yeni kültürler tanırlar. Bütün bu izlenimlerini eserlerinde bize anlatırlar. Âşıklar ya düşlerinde cemalini seyrettikleri bir sevgilin ardından ya da vuslatına mani olunan bir yâr ardından gurbet yollarına düşerler. Kerem ile Aslı ve Emrah ile Selvi hikâyelerinde ellerinden alınan bir yârin ardından gidiş vardır. Sümmani ile Gülperi hikâyesinde bir düşte seyredilen sevgili vardır onun hayalini ardından başlayan bir gurbet yolcuğunu görürüz. Erzurumlu Emrah'ın hayatında da böyle bir arayış görülür.

"Sevdiğim hayâl-i vuslatın beni,
Diyar-ı gurbette hayran gezdirir."

Emrah, Erzurum'un Ilıca ilçesine bağlı bir köyde, Tanbura (Şimdiki adı Güzelyurt) köyünde doğdu. Yüzü güneş yanığı esmer bir köy çocuğu, Köy hocasından ilk derslerini alır sonra Erzurum' da medrese eğitimi gören Emrah burada Nakşî tarikatının Halidi koluna intisap eder. Onu bir seyyah eden sevgili arayışı, âşk-mecazi, büyük ihtimalle medresede eğitim gördüğü yıllarda başlamıştır. Şiirlerinde bu arayışın izleri görülür.

"Emrahî olmazsa Hakk'tan inayet,
Akibet çekersin yüz bin nedamet,
Nefse uydun aşka kıldın cesaret,
Cenâb-ı Mevlâ'dan uyanmadın mı?"

Aşk adeta istenmiştir. Bu nefsin arzusudur. Bu aşk arzusunda büyük pişmanlık (nedamet) vardır. Oysa Hakk, doğru bir sevgiyi, aşkın şirkine bulaşmadan sevmeyi bize kitabında öğütlemiştir. Tasavvuf, aşk yoluyla terbiyeyi seçmiş bir öğretidir. Bazı mutasavvıflar, bu yolda yürümenin kılıç üzerinde yürümek kadar zor ve çileli olduğunu söylerler. Emrah, bu yolun zor olduğunu fark etmiştir. Bu seyahat nereyedir, kimedir? Aşkı mecazdan ne zaman uyanır âşıklar? Yanlış sevgilerde mutmain olmadıklarını görünce yaşadıkları nedametin acısını kim teskin eder?

Yâr diye aradıklarını kendi özünde bulan kaç âşık vardır. Kaç aşk vuslatla bitmiştir? Sorular tükenmez. Said Nuri bu konuda şöyle der: "Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fâni mahbuplara müteveccih olduğu vakit, ya o aşk kendi sahibini daimî bir azap ve elemde bırakır. Veyahut o mecazî mahbup, o şiddetli muhabbetin fiyatına değmediği için, bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkılâp eder." (Mektubat, Dokuzuncu Mektup)

Emrah, gençlik yıllarındaki şiirlerde coşkun bir lirizm üslubuyla sevgiliye duyduğu özlemi, sitemi dile getiren şiirler yazdı. Tasavvufun etkisiyle ve aldığı medrese eğitiminin ona sunduğu dünya algısıyla hikemi şiire yöneldi. Bu yönüyle Yunus Emre'ye benzer. Âşık bir dervişidir ikisi de. Bir hakikat aşığı Emrah bakalım ne söylemiş:

"Râh-ı hakikate Âşık olanlar,
Ders-i mantık içre ezber olmalı,
Bezm-i sühendane layık olanlar,
Nutku kimya gibi cevher olmalı."

Yukarıda en büyük seyyahlar âşıklardır, demiştim. İnsanda ümit eder arar. Arayışlar nedense hep uzaklardadır. Uzak ülkeler, şehirler kasabalar, köyler… Emrah da Anadolu'nun birçok şehrinde hayalinde gördüğü bir sevgiliyi aramıştır. Emrah' araştırmacılara göre şu şehirlerde bulunmuştur: Trabzon, Konya, Çorum, Kastamonu, Niğde, Sivas, Sinop, Çankırı, İstanbul, Tokat (Niksar)…

Halk şiirimiz bir rüya şiiridir. Rüya motifi, bade, bu şiirin en büyük gerçeğidir. Aşk istenen bir nimettir. Yunus'un duası gibi: " İlahi bir aşk ver bana/ Kandeliğim bilmiyeyim." Emrah da bunu ister. Onun seyahatleri gurbetleri böyle başlar. Artık Tanbura köyü, anne, baba dost ve yaren çok uzaklarda kalmıştır. Unutulmuştur Emrah. Doğduğu gün adını kulağına okuyanlar, hiss-i kable'l vuku (önsezi) ile adını Emrah koymuşlardı. Emrah: "Bağrı yanık âşık," anlamındadır. Uygurca "amrag" kelimesinden (sevgili, aziz) türediği söylenmektedir. (bknz: Ahmet Caferoğlu, Uygur Sözlüğü) Şunu da unutmamak gerekir insanda güzellik tutkusu fıtrattandır.

"Tıfl iken büyüttüm yâri sinemde,
Iyş-ü işret ile sefâ-yı demde,
Sormaz hatırımı kûşe-yi gamda,
Kalbim kırık, gönlüm mahzun olalı."

Aşk-ı mecazî onu geniş bir coğrafyayı yaşamasına sebep olur. Ruhundaki o boşluğa Trabzon'da (Değirmendere) Güleser'i koyar. Bu aşk ayrılıkla biter. Emrah olmasaydı Güleser bilinmezlikte bir kelime olarak kalacaktı. Emrah'ın ayrılıkları çoktur. Pazarkapı'daki Mazlumoğlu kahvesinde bu ayrılığı sazıyla ve yanık sesiyle dile getirir. Güleser için neler söylemiştir, bilinmez.

"Her dem yâr yüzünden fet-i bâb eyler,
Nur ile dünyayı mah-tâb eyler,
Güneş perdlenir, ay hicab eyler,
Rahme gelip raz-ı didar edince."

Emrah'ın arayışları serap gören susuz bir yolcunun inkisarı gibiydi. Sivas'ta Mahi Hanım adında bir güzele vurulur. Niksar'da ömrünün son yıllarında evlendiği de rivayet edilir. Bu arayışlar onun yanılgılarıydı. Çünkü aşkı mecaz sadece gerçeği gösteren bir gölgeydi. Her veçhi bir ayet gibi okuyarak kemal kazanmak vardı bu yolda. Emrah derviş bir şairdi. Savruldu yollarda yanıldı ama hep aradı durdu.

Halk şairlerini topluma özellikle avama en çok tanıtan unsur onların bir hikâye kahramanı olmasıdır. Hikâye içinde yaşayan âşıklar hep gündemde olmuşlardır. Bugün de öyledir her zaman hikâyesi olan insanlar toplumlarda kalıcı ve etkin olurlar. Emrah bir hikâye kahramanı olarak var olmadı. Bu sebeple yetiştiği yörede (Erzurum'da) fazla sahiplenilen bir olmadı.

1986 yılının nisan ayında Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yapılan "Erzurumlu Emrah Seminerindeki bildirisinin sonunda Prof. Dr. Saim Sakaoğlu şöyle der: … Emrah'a Erzurumluların da Niksarlılar kadar sahip çıkacağı günleri sabırsızlıkla bekliyoruz. Bu günlerin çok uzakta olmadığına inanıyorum." (Erzurumlu Emrah, Metin Karadağ, Ayyıldız Yayınları, s.5)

Son yıllarda modern algıyla bütün isimler ve değerler hızla tüketilmektedir. Bilmiyorum, bu beni üzen bir durum. Tüketmek başka bir şey, asıl olan anlamak ve değer vermektir.

Emrah, Nakşibendî tarikatının Halidî koluna intisap etmiş mutasavvıf şairlerdendir. Gezgin bir derviş olması çok bilinen bir özelliğidir. " Hakk şairi" olarak vasıflandırılan gezginler halk tarafından büyük saygı görmüşlerdir. Aldığı eğitim onda İslami terminolojiye hakim bir dil kurmasını sağlamıştır. Araştırmacılar onun tasavvufi şiirlerinde "yetersiz olduğunu" söyleseler de bu doğru değildir. Divan şiirinin okuyucu kitlesi farklıdır. Oysa halk şiiri avamdan oluşan bir dinleyici kitlesine sunulmaktadır. Emrah, Yunus gibi "sehl-i mümteni (Söylemesi zor anlaşılması kolay) bir üslup seçmez. Ancak halkın irfanını zenginleştiren bir hikemilik ve sadelik içinde musikiyi de kullanarak sanatını icra eder. Fuat Köprülü'nün yanlış tespitleri yüzünden Emrah yıllarca ihmal edilmiştir. Aynı zamanda hikemi şiirlerinde dilinin ağır olduğu gibi bir suçlama da yapılmaktadır. Didaktik bir kaygı varsa mutlaka öğreteceği bilginin zengin bir kavram dünyası da olacaktır. Tasavvuf zengin terminolojisi olan bir ilimdir. Bu sebeple Emrah aldığı eğitimin bir sonucu olarak şiirlerinde bu terimleri ustaca kullanmış bir şairdir.

"Çok görüp geçirdim kurbiyet çilesin,
Fark eyledim beni Adem hilesin,
Ta Tıfıldan beri felek sillesin,
Yiye yiye Emrah üstat olmuşam" (bknz. Erzurumlu Emrah, Metin Karadağ, Ayyıldız Yays.127)

Emrah tasavvuf yolun da "seyr-ü sülukunu tamamlamış kurbiyet çilesini çekmiş bir şairdir.

"Gündüz şeriatin icrasındayım,
Gece hakikatin sevdasındayım,
Sanki iki derya ortasındayım,
Ne gündüzüm belli, ne gecem belli."

Gündüz şeriatın yükümlü kıldığı bir zahir ve gece Melami meşrep bir sırrı yaşayan şair iki derya ortasında olduğunu (berzah) söylerken tasavvuftaki derinliğini, bu alanda rasih (ilimde derinleşmiş) olduğunu bize ifade eder. Bu iki derya (berzah) öncelikle Kuran-ı Kerim'de bir ayete işaret eder. *"Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici, diğerininki tuzlu ve acı iki denizi salıveren ve aralarına bir engel, bir 'hicr-i mahcur' (çift yönlü bir engel) koyan, O'dur (Allah'tır)."* (Furkan, 53) Emrah, bu yolda üstat olmuştur. Emrah'ı unutulmaktan koruyup nağmelerini bize kadar getiren onun sanatının gücüdür. Kurgusal olmayan bir şiir dili; yaşanmışlığın verdiği o incelik, kavramsal zenginlik içinde sunulan irfan o sesin bize kadar ulaşmasını sağlamıştır.

Halk edebiyatında çığır açan şairlerdendir. "Emrah kolu" adı verilen bu okuldan birçok önemli şair yetişmiştir. 19 yüzyılın ve Türk edebiyatının büyük şairi Emrah, hep sofralarımızda olacaktır. Bir düş şairi, bir irfan şairi, bir gezgin ozan, aşk adam Emrah…

GÖNÜL SÜRGÜNÜ

Osman AKTAŞ

"Bugün ben bir güzel gördüm
Bakar cennet sarayından
Kamaştı gözümün nuru
Onun hüsn-i cemalından"

Kulağımda anamın sesiyle hatırladığım ilk şiir, ilk türkü, ilk deyiş… Rahmetli anamın en çok seslendirdiği ninniydi benim için belki de… Emrah'ı böyle tanıdım, böyle tanıdım âşıklık geleneğini.

Erzurumlu Emrah… Döneminin Türk şiirini en iyi bilen ve uygulayan şairi, gerek irticalen (doğaçlama), gerek yazarak söyleyen saz ve kalem şuarası Emrah… Yalnızca heceyle değil, aruzla da birçok şiiri olan bu şair, kendi döneminde kendini anlayacak insanların azlığı nedeniyle hayli sıkıntılı günler geçirmiş bir ozan. Söylentilere göre Kastamonu'ya geldiğinde elinde sazı ile onu gören bir grup içki içen genç; *"Hey âşık şu sazını çal da bizi biraz eğlendir"* demişler. Emrah da; *"Ben Hak âşığıyım, köçek değilim sizi eğlendireyim. Hak için söylerim"* diye cevap vermiş.

Erzurumlu Emrah… Geleneği bozmamak adına biyografisinden küçük bir parça nakledelim. Emrah Erzurum merkez köylerinden Tambura köyünde, kimi kayıtlara göre 1775, kimi kayıtlara göre ise, 1777'de doğmuştur. Gençliğinin ilk yıllarına kadar Erzurum'da yaşayan Emrah, sevdiği kızın bir başkasıyla evlendirilmesi sebebiyle gurbet serüveninin başlıyor. Sivas, Konya, Niğde, Kastamonu, Sinop, Trabzon, Tokat illerini dolaştığı ve Niksar'a geçerek burada ömrünün kalan kısmını tamamladığı bilinmekte… Tokatlı Nuri'nin Emrah'ın çıraklığını yaptığı ve bazı kaynaklarda 1854 olarak verilse de, 1860'da Niksar'da öldüğü yine Tokatlı Nuri'nin bir şiirinde geçiyor.

Emrah da Dertli ve Gevheri gibi divan şiirinin ustaları olan Fuzuli, Baki, Nedim, Nesimi'den etkilenmiş, hatta gazel, murabba, muhammes gibi örnekler vermiş bir şair olarak karşımıza çıkmakta. Asıl Emrah'ı halk nazarında ve günümüzde karşımıza çıkaran söylediği, koşma ve semaileridir.

Hakkında çok geniş bir bilgiye sahip olmadığımız Erzurumlu Emrah, gerek melodi, gerekse şiirleriyle diğer şairlere nazaran tekrara en az düşen şairlerden biridir. Medrese eğitimi alması ise, onun Arapça ve Farsça kelimeleri de hece şiirinde adeta bir zenginlik unsuru olarak kullanmasını sağlamış, şiirine bir ihtişam, farklı bir derinlik vermiştir.

Ben hece şiirinin tarihsel süreci içinde çok başarılı bulduğum ve okumaktan büyük haz aldığım beş on şairinden biri olarak Erzurumlu Emrah'ı gösterebilirim. Belki de her ikimizin de Erzurumlu oluşu benim bir zaafım olarak gösterilebilir, ama ben bunun da çok güzel bir zaaf olduğu düşüncesindeyim. Neden mi? Uygurların bile etkilenebildiği bir şairin benim zaafım olması, bu zaafın bir mutluluğa dönüşmesine yetmez mi?

"…
Dedim inci nedir dedi dişimdir
Dedim kalem nedir dedi kaşımdır
Dedim on beş nedir dedi yaşımdır
Dedim artık var mı dedi ki yoh yoh

Dedim ölüm vardır dedi aynımda
Dedim zulüm vardır dedi boynumda
Dedim ak sineler dedi koynumda
Dedim sevebilsem dedi ki yoh yoh

Dedim Erzurum nen dedi ilimdir
Dedim gider misen dedi yolumdur
Dedim Emrah nedir dedi kulumdur
Dedim satar mısan dedi ki yoh yoh"

Evet, Erzurumlu Emrah, 18. yüzyıla damgasını vuran ve o damganın mürekkebinin kokusu hâlâ kaybolmamış bir şair… Emrah, sevda pastasının hamurunu daha mükemmel kıvamda tutturacak birinin olmadığı dönemde yoğuran bir usta…

"Felek çakmağını üstüme çaktı
Beni bir onulmaz derde bıraktı
Vücudum şehrini odlara yaktı
Yandım ateşine su leyli leyli"

Bir insanın yaşayabileceği aşk depresyonu bundan güzel daha nasıl anlatılabilir ki… İşte benim Emrah tutkum bu yüzden.

"Ben beyan edeyim derd-i derunum
Sen dinle ey Şah-ı levendim benim
Zülfünün telinden elim çekmezim
Çekilse destinle kemendim benim

Cismim delik deşik nay gibi oldu
Hasretli gözlerim çay gibi oldu
Büküldü kametim yay gibi oldu
Akından ey kaddi bülendim benim
…"

Kelimeler şiirin etini ve kemiğini oluşturarak âdete âşık olunacak bir serv-i revan karşımıza çıkarıyor Emrah'ın sazı ve dilinde. Belki de bizler bu şiirleri okudukça karşılaştığımız her güzelde bir parça bulup Karacaoğlan misali âşık oluyoruz. Öpüşmek, sevişmek için değil, şiirde tanıdığımız bu yüce aşkı yaşayabilmek için…

"Ey meral bakışlı ey peri suret
Çok açtı bağrımda yara gözlerin
Bilmem huri midir yoksa ki âfet
Yakar baktığını nara gözlerin"

Bu gözlere âşık olmamak mümkün mü? Bu şiiri okuduktan sonra her güzel göz bizi kendisine âşık edecek elbette ve biz de donup kaldığımız gözler karşısında kendimize geldiğimizde içimizdeki yangına su aramak için saza bile ihtiyaç duymadan Safa ve Merve arasında koşumuzu sürdüreceğiz. İşte gerçek aşk da bu değil mi?

"Gönül gitmek ister gurbet illere
Velakin bizleri yar eğlendirir
Ezelden mailiz gonca güllere
Bülbül-i şeydayı zar eğlendirir
…
Bir sözüm var aşikâre söylenmez
Söylesem de nazlı yarca dinlenmez
Zencir ile bağlasanız eğlenmez
Emrah'ı zülfünde yar eğlendirir"

Aslında her birimiz biraz Emrah, biraz Kerem, biraz Mecnun değil miydik, şu diziler ve internet olmadan önce. Sonrası malum… Yine de yüreğinde saf sevgi besleyenlere selam olsun, deyip bitirelim yüreğimizdeki hazin çığlığı Emrah'ın sazına konuk ederek.

"Kerem kıl ey saki yüz verme bana
Gönül o yüzlerden farıdı gitti
Sevda illerinden açma söz bana
O iller bana bir nar idi gitti
…
Gözlerim o yârin muvafık ismi
Hüsnüne düşmüştür mutabık ismi
Ne zaman okunsa bir âşık ismi
Derler ki bir Emrah var idi gitti"

KABİRLER KAPISIN AÇIP

Əyyub Qiyas ABASOV

Bu baş bu çiynə yük olub
Durub bir edam gözləyir.
Baltalar sahib axtarır,
Kəndirlər adam gözləyir.

Dağılıb ocaq, yurd-yuva,
Salıb bizi qovhaqova,
Hardasa yol azıb Həvva,
Yolunu Adəm gözləyir.

Çörək yavan, loxma acı,
Tükənib haqqın əlacı...
Qəbirlər qapısın açıb
Qurbanlıq bədən gözləyir...

***

Burda yağışlar yağır,
Yuyur səssiz ruhları.
Burda yağışlar yağır,
Yuyammır günahları.

Burda buludlar sarı,
Dünyanın üzü bozdur.
Yağışlar yağsa belə
Hər tərəf yenə tozdur.

Bura ölümə yaxın,
Ömürdən qəlbi yerdi.
Burda adamlar deyil
Divarlar yeriyirdi…

SEVEN OLMASA

Cemil İmamverdioğlu EKBER

Sanatkar olar mı, sanat olar mı
Sevilen olmasa, seven olmasa
Necib duygularla gönül dolar mı
Sevilen olmasa, seven olmasa

Aşık destan deyip saz çalardı mı
Şair hayallere gapılardı mı
Gönülde marhamet tapılardı mı
Sevilen olmasa, seven olmasa

Senin sır sözünü bilen kimdi ki
Gönül şad olmasa gülen kimdi ki
Yok, yerden dünyaya gelen kimdi ki
Sevilen olmasa, seven olmasa.

Halkının elinde fener ol Cemil,
Her zaman alevlen, yanar ol Cemil
Nadanlar yanından kenar ol Cemil
Sevilen olmasa, seven olmasa

SEVGİLİYE KASİDE

Nurettin BÜYÜKBAŞ

benim kalbim güldendi, seninki taştan
sarmıştı seni şeytani duygular bir baştan

ben seni bir ömür sevmiştim mevsimlik değil
seni sevmek, artık senin için ölmek değil

güzel de değildin aslında öyle ahım şahım
sen gözlerimin ilk gördüğü, ilk duygularım

bu şair kalbi kolay kolay sevmezdi hani
sevilince şımarıverdin hemen bir çocuk gibi

heyhat kalbimin gülü seni sevmek nedendi
artık bil ki kolay kolay sevemem hiç kimseyi

YAŞAMA SEVİNCİ

Rasim DEMİRTAŞ

Hayatın özünü sanatçı anlar
Doyamaz bunlar onu anlatmaya
Bir de sor, sor idamlık mahkûmlara
Can atar müebbete çevirmeye

KÜVFÜ TÜRKÜ

İlkyaz denizine güneşi doğar
Davul bile dengi dengine çalar
Herkes arar tarar küvfünü bulur
Bencillerin dağı dolu çiçekli

İNKILÂB

Bakışınla bana yağmur getir
Sönsün o içimin yangın yeri
Bu bendeki beni benden götür
Uçuşsun alev kelebekleri

KARA TAŞ

Siyah akvaryum ki susuzdur
Orada insan balıklar yüzer
Son âdem de bir güzel geçer
Dünyanın düğümünü çözer

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

Uzaktan vapur düdükleri gelir
Yakınlardan bir bir gül kokuları
Sense hep ak gönüllerde kalırsın
İstanbul'da bahar zamanlarında

DÖNENCE

Minare gökyüzüne iskele
Sigorta çıkışlara güvence
Kara kutuya bak hiç gerek yok
O sonsuz mavilere dönence

TÜRK ŞİİRİNDE DİL VE USLÛP/bir

Seyit KILIÇ

Edebî sanatların en önemli ve en girifti olan şiiri ele aldığımız zaman, onun üç temel unsurdan meydana gelen bir terkip olduğunu görürüz. Aslında her edebiyat ürünü (şiir, roman, hikâye, tiyatro, makale vs.) bu üç unsurun bileşiminden meydana gelir. Bunlar; muhteva, yapı ve dildir. (Metin Tahlillerine Giriş-Şiir- İsmail Çetişli s. 19)

Bir dördüncü unsur daha vardır ki, muhteva, yapı ve dil formlarının belli bir bütünlük ve birlik içerisindeki sentezinden ibaret olup, bunların mürekkep halinin bir yansımasıdır. Bu ise şiirdeki üsluptur. Bana göre bu üçlü unsurun sentezinden teşekkül eden üslup edebî eserlerde çok önemli olduğu için başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Konular anlatılırken üsluptan da bahsedilmeden geçilmemelidir. İşte bizde bu makalemizde dili anlatırken üsluba da yeri geldikçe değineceğiz. Okuyan kimseler buna konuların içerisinde vakıf olacaklardır.

Her güzel sanatın bir malzemesi olduğu gibi edebî eserlerin malzemesi de dildir. Yahya Kemal Beyatlı, "Edebiyata Dair" isimli eserin 48. sayfasında şöyle der: "Şiir kalpten geçen bir hâdisenin lisan hâlinde tecelli edişidir; hissin birden bire lisan oluşu ve lisan hâlinde kalışıdır." Bundan dolayı şiirde dil çok önemli bir yere sahip olup, mahiyetini izaha çalışmak isabetli olacaktır.

Dil, insanı diğer canlılardan ayıran onu diğer varlıklardan özel kılan Allah tarafından insanlara verilmiş bir yetenektir. En genel anlamı ile "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabiî bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş ictimaî bir müessesedir." (Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, s.3)

Konumuz edebiyat ve edebiyatın en girift dallarından biri olan şiir olduğuna göre bizi burada ilgilendiren şiir dilidir. Şiirle iştigal eden şâirler dilin bütün unsurlarını kullanarak en güzele ulaşmaya gayret ederler. "Bugün birçok dilbilim yapıtlarında şiir diliyle gerçekleşen iletişimin estetik yönüne dikkat çekilmektedir. 'Şiirsel iletişim, estetik işlevi olan dilsel iletişimdir; bu nedenle şiir, estetiğin bir yan alanıdır' açıklaması yer almaktadır." (Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Doğan Aksan, s. 18)

Şiir dilini diğer kullanılan dil birimlerinden ayıran en bariz özellik tarihler boyunca bu dilde uyak, ses yinelemeleri, ölçü, ritim/âhenk gibi öğeler ile müzikaliteyi yakalamaya yönelmiş olmasıdır. İletişim ve işlev açısından günlük ve olağan dilden ayrılmasının başlıca sebebi budur.

Ünlü düşünür Carnap bu konuda şöyle demektedir:

"İçinde güneş ışığı ve bulut geçen bir şiirin amacı bize hava durumuyla ilgili olaylardan haber vermek değil, ozanın kimi duygularını anlatarak bizde benzeri heyecanlar uyandırmaktır." (Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Doğan Aksan, s. 23)

Bunu daha belirgin bir şekilde anlamak için Yunus Emre'nin şu dörtlüğüne bir göz atalım.

"Yüce dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?"

Burada ozanın amacı, buluta kendisi için ağlayıp, ağlamayacağını sorması değildir. Ozan bir yandan dağların doruklarında toplanan bulutları salkım salkım diye niteleyerek aktarmalı bir doğa betimlemesine gitmekte, bir yandan bulutların "saçını çözmesi" ve "gizli gizli ağlaması"ndan söz ederek bir "kişileştirmeye" yönelmekte, bunlarında ötesinde, doğayla konuşarak, doğa görünümleri içinde kendi duygularını, kendi derdini dile getirmektedir. (Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Doğan Aksan, s. 24)

Şiir dili insan duygu ve düşüncelerinin en beliğ ifade edildiği bir dildir. Bu yüzden insan duygu ve hayallerinin ağır bastığı bildirilerin en güzel örneklerini şiir dilinde bulabiliriz. Bu konuda yine Doğan Aksan, Türk Dili ve Türk Şiir Dili isimli eserde s. 28 şöyle demektedir: "Hiç kuşku yoktur ki, bir şiiri okuyan/dinleyenin onu algılaması, tıpkı bir müzik parçası ya da bir başka sanat yapıtında olduğu gibi, o anda, içinde bulunduğu ruhsal durumla, iyimser ya da kötümser, neşeli ya da kızgın oluşuyla, hatta duygulanmaya hazır bulunuşuyla ilgilidir.

Şiir de değinilen konu üzerinde deneyimleri, yaşantıları olan, şiiri dinlemeye elverişli durumda bulunanla hiç elverişli olmayan, konuya hiç ilgi duymayan insan arasında, elbette, etkilenme bakımından büyük ayrılık olacaktır. Nitekim Eliot, 'Bir şiir farklı kişilere farklı anlamlar ifade ettiği gibi, bu anlamlar şâirin kast ettiğinden çok farklı da olabilir.' Demektedir... Şiir bir milletin dilini, duyuş ve düşünüş şeklini, bir toplumun bütün üyelerinin hayatlarını, şiir okuyan veya okumayan, büyük şâirlerin adlarını bilen veya bilmeyen, kısaca yeryüzündeki bütün insanları etkiler." Kısaca şiir dilinden bu şekilde bahsettikten sonra şiir dilinin niteliklerinden bahsedebiliriz.

Nazım Olması:

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi şiirde bir musıkî vardır. Bu musikîyi yakalayabilmek için ise dili tanzim etmek gerekmektedir. İşte nazm kelimesi de "dizme, tertip etme, sıraya koyma", "vezinli, kâfiyeli söz dizisi demektir." (Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İlhan Ayverdi) bu konuda İsmail Çetişli, Metin Tahlillerine Giriş-Şiir (s. 21) isimli eserinde şöyle der: "Nazmı sadece kelime mânâsı olarak düşündüğümüz zaman bile, şâirin ilk görevinin tabiî dili "tanzim etmek" olduğu gerçeğine ulaşmış oluruz. Yani kelimeden cümleye, cümleden metnin tamamına kadar, dil unsurlarının günlük ve ilmî hayatta olduğundan çok öte bir tanzime tabi tutulması gerekir. Âdeta bir mimarın eserini taş taş, tuğla tuğla inşâ etmesi gibi. Sözün başıboşluktan, dağınıklıktan, alelâdelikten, fazlalık ve eksiklikten uzak olabilmesi için buna şiddetle ihtiyaç vardır. Üstelik söz konusu tanzim ferdî olmak zorundadır. Unutulmamalıdır ki, sanatın en temel niteliklerinden birisi, eldeki malzemenin ustalıkla ve ferdî bir tarzda tanzim edilebilmesidir. Bu yönüyle ciddi bir sabır ve gayret işi olan sanat, sanatkârdan yaratıcılık, hassasiyet ve zevk-i selîm ister. Zira malzemenin alelâde kullanımında, sanata has ve bizi hayran bırakan bir büyü beklemek beyhudedir. Üstelik bu, herkesin yapabileceği bir iştir. Dolayısıyla dilin tanzimi, sadece şiiri değil, edebiyatı sanatının bütününü ilgilendiren bir mecburiyettir."

Kabul etmeliyiz ki, şiir nesir değildir. Zaten isminden de anlaşılacağı üzere nesir veya mensur, "Kafiyesiz, vezinsiz, manzum olmayan söz" demektir. Bunun için Fransız şâir Valery şiiri "raks"a, nesri de "yürüyüş"e benzetir. Yine Valery şöyle der: "Düz yazıyla şiir tüm ayrı iki alandır. Düz yazıyla söylenmeyecek düşler şiir biçiminde dile getirilir. Düşüncelerden mantıksal eleştirisi fazla yapılmadan daha canlı biçimde, ritmik akışıyla iletilecekler şiirdir." (Doğan Aksan, Türk Dili ve Türk Şiir Dili, s. 24)

Ahmet Haşim ise şöyle der: "Nesirde üslubun teşekkülü için zaruri olan anasırın hiçbiri şiir için mevzu-i bahis olamaz. Şiir ile nesir bu itibarla, yekdiğeriyle nispet ve alakası olmayan, ayrı nizamlara tâbi, ayrı sahalarda, ayrı ebat ve eşkâl üzere yükselen ayrı iki mimaridir..... Denilebilir ki şiir, nesre kabil-i tahvil olmayan nazımdır." (Ahmet Haşim, Bütün şiirleri, s. 71)

Fransız düşünür Alain de "Nesir, şiir değildir. Nesir şiirden daha az ahenk, daha az hayâl, daha az güç taşır." Yahya Kemal ise "Edebiyata Dair" isimli eserde (s.135): "Şiirin nesirle de kabil olduğunu zannedenler gaflettedirler. Şiir muhakkak vezinle ve kâfiyeyle vücuda gelir. Şiir musikinin hemşiresidir, aletsiz teganni olmaz."

"Ne hasta bekler sabahı
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan bir günahı
Seni beklediğim kadar..." (N. Fazıl Kısakürek)

Tanzimat döneminde bütün bunlara rağmen Recaizade Mahmut Ekrem, "her mevzun ve mukaffa lakırdı şiir olmak lazım gelmez, her şiir mevzun ve mukaffa bulunmak iktiza etmediği gibi." (Takdir-i Elhan) diyerek bu klişeyi kırar ve onunla beraber serbest vezinli şiirlerde Türk edebiyatında yerini alarak garipçilerle sağlam zeminler üzerine oturtulur.

2 Gramer Farklılığı:

"Şiir dilinin en belirgin niteliklerinden birisi de tabiî dilin gramerinin dışına çıkması; dolayısıyla mânâsı, cümle yapısı, söz dizimi vb. bakımlardan tabiî dilden farklı olmasıdır. Gerek yapı unsurları (nazım şekli, bent, mısra, vezin, kâfiye), gerek ahenk endişesi (vezin, kâfiye, cinas, aliterasyon, asonans, tekrir vb. söz sanatları) gerekse duygu ve duyarlılığı sezdirme gayreti (imaj, alegori, sembol) şiir dilinin, tabiî dil için belirlenen gramer kurallarının dışına taşmasına sebep olur. Şâir bir taraftan tabiî dilin imkânlarını çok daha dikkatli, sistemli, bilinçli ve âdeta kılı kırk yaran bir hassasiyet içerisinde kullanırken, diğer taraftan da tabiî dilin imkânlarını genişletir; hatta zaman zaman onu bu noktada zorlar. Söz konusu zorlama, dilin tabiî gramer yapısı dışında pek çok sapmayı da beraberinde getirir. Edebî dilin, özellikle şiir dilinin en çok dikkati çeken yönlerinin başında, tabiî dilden farklı ve başka olması gelir." (İsmail Çetişli, Metin Tahlillerine Giriş-Şiir- s. 23)

Dilde sapmalar sadece Türk Şiirine mahsus bir şey değildir. Her ulusun dilinde buna benzer sapmalar bulunmaktadır. Bu konuya örnek olacak birçok şiirler vardır.

"Kimseyi seslemeyorum
Aldatmayarum kimseyi" (Özdemir Asaf)

Görüldüğü gibi burada kelimenin biçiminde bir sapma mevcuttur.

Aşağıda Yunus Emre'nin şiirinde ise kelime bazında bir sapmaya rastlamak mümkündür.

"Her kime kim dervişlik bağışlana
Kalpı gide pâk ola gümüşlene..."

O dönem Türkçesinde "gümüşlene diye bir eylem olmadığından dolayı burada şiir dilinde bir sapma mevcuttur. Bazı şiirlerde de sentaks/sözdizimi bazında sapma vardır. Yahya Kemal Beyatlı'nın:

"Hiç dönmemek ölüm gecesinden bu sahile
Bilmez bir özleyiştir, ölümden beter bile..."

Bu beyitinde görüldüğü gibi bile bağlacını olması gereken yerin haricinde kullanılarak ".... sahile" kelimesine uyak yapılmak sureti ile cümlenin yapısı bozulmuştur. Mısraların söz diziminde bilinçli bir tasarrufa gidilerek yine söz dizimi sapması yapılmıştır.

Bu tür sapmalar Türk diline zamanla zarar verir mi orası bilinmez ama aşırı derece sapmaların zarar vereceğinden de kimsenin kuşkusu olmasın. Bu yüzden bu tür sapmalar üzerinde her ne kadar şiir dili bir üst dil misyonunu yüklenmiş olsa bile şâirlerimizin Türk dili adına iyice düşünmeleri lazım gelmektedir.

3 Dil Hassasiyeti:

Şiir dilinde en hassas konulardan birisi ise dile hassasiyetle eğilmektir. Şâir, sanat eserine malzeme seçerken çok dikkatli olmak zorundadır. Dil malzemesinin seçimi ve kullanımında büyük hassasiyet ve zevki selimle beraber, ustalık, yaratıcılık ve sabır göstermelidir. Alelâde cümlelerle pespaye şiirler yazmaktan kaçınmalıdır. Şüphesiz ki bu hassasiyet kelimelerde seçici olmakla başlar. Şâir umumî dilin kendisine sunduğu kelime hazinelerinden kelimeleri alırken çok daha seçici olmak zorundadır. Burada seçici olmayı dil şuuru ile birlikte, edebî birikimi ve kültürü etkili olacaktır. Necip Fazıl Kısakürek şöyle der: "Şiirde her kelime, kendi zatı ve öbür kelimelerle nispeti yönünden şâirin gözünde, içine renk renk, çizgi çizgi ve yankı yankı cihanlar sığdırılmış birer esrarlı billur zerresidir. Şâir bu kelimeleri gözbebeğine ve kulak zarına dayanarak seçer, dizer, kaynaştırır ve bir simyacı hüneriyle terkibini tamamlarken, iç şekli, kendi içindeki mânâ heykeline eş olarak, kalıba döker." (Şiirlerim, s. 254)

Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Şiir kelimelerle güzel şekiller kurmak sanatıdır, başka bir şey değildir." (Bütün Şiirleri, s. 23) derken, şiir dilinde kelimenin önemi ve hassasiyetini beyan edip şiir inşasında edibin buna dikkat etmesini salık verir. Ünlü Fransız şâir Mallarme'nin ise: "tesadüfün kelime kelime yenilmesidir.", "şiir düşüncelerle değil, kelimelerle yazılır" derken kelimelerin hassasiyetini beyan etmek istemiştir.

Kullanmış olduğumuz kelimeler insanlar arası iletişimizde şifre görevi üstlenmektedirler. Her bir kelime bir mânâ taşıyıcısı ve gönlün elçisidir. Günlük konuşma dilimizde kelimeleri her ne kadar temel anlamda kullansak bile bazı zamanlar dile zenginlik katmak, meramı iyice vurgulamak, sözü kuvvetlendirmek için yan anlamlara da müracaat ederiz. Yüzyıllarca insanlar dili işleye işleye kelimelere temel anlamları yanında yan anlamlar kazandırarak o dili zenginleştirip genişletirler. Tabiî dile nazaran bir üst dil konumunda olan şiir dili ise değişik edebî sanatlarla (mecaz, istiare, taşbih, kinaye, tevriye, tezat) beraber kullanıldığından dolayı temel anlamından daha ziyade yan anlamları üzerine bina edilirler.

Bunu daha iyi kavrayabilmek için aşağıda vereceğimiz mısralardaki, "sararmak, perde, öğütmek" gibi kelimeler yan anlamlarında kullanılmıştır.

"Sular mı sarardı... Yüzün perde perde solmakta" (Ahmet Haşim)
"zamanın çarkları
Beni öğütüyor" (N. Fazıl Kısakürek)

Bununla beraber şâir kullanmış olduğu kelimelerin çağrışım değerlerini devamlı bir surette göz önünde bulundurmak zorundadır. Eğer bulundurmazsa "Dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı" gibi anlamsız, duygusuz mısralar meydana çıkar. Şâir bu konuda usta bir avcı gibi olmalıdır. Kişilerin yanlış anlayacağı ifadeleri kullanmaktan özenle kaçınmalı, kelimeleri kullanırken müteradif/eşanlamlı/sesdeş kelimelerin varlığını göz önünde bulundurarak anlamlarına dikkat ederek eserinde istimal etmelidir. Şâir kelimeleri namusu bilerek onu gereken ihtimamı göstermelidir.

Kişi bazen imge ve alegori adı altında bu şekilde anlamsız cümleler kurarak çok ayrı bir şiir sapması göstermektedir. Oysa yukarıda necip Fazıl Kısakürek "Şâir bu kelimeleri gözbebeğine ve kulak zarına dayanarak seçer, dizer, kaynaştırır ve bir simyacı hüneriyle terkibini tamamlarken, iç şekli, kendi içindeki mânâ heykeline eş olarak, kalıba döker." (Şiirlerim, s. 254) demişti.

Yani kullanılan kelimeler duyguların sesi olurken yan anlamı üzerine bina edilen çağrışımların mânâlarından uzak olmamalıdır. Kelimelerin çağrışım değeri devamlı bir surette göz önünde bulundurulmalıdır. Mısralar arası anlam birbirine bir mimarın tuğladan nasıl muhteşem bir eser yapıyorsa öyle olmalıdır. Yoksa anlamsız kelimeler dizgisinden başka bir şey elde etmiş olmaz.

YÜRÜYÜP ÜSTÜME KAÇAR BİR AĞAC

Nuri ELİZADE

Ayın şulesinden eriyir duman
Dumanın içinden bir şehir çıkar
Gece ışıkları yorulan zaman
Yerin gömleğinden bir seher çıkar

Kocalır o köyde naçar bir ağac
Gitsem, çiçekleyip açar bir ağac
Koşup da üstüme gaçar bir ağac
Sanırım karşıma yüz nefer çıkar

Bir yol yokuşunda öle bilirim
Bir yaz yağışında öle bilirim
Bir kız bakışında öle bilirim
Ancak korkarım ki, bir teher çıkar

GELENDE GÜZÜ DE KENDİNLE GETİR

Diyorsun gelerim Eylül ayında
Bilirim,vaht uzak, ayrılık çetin
Geri döndüğünde çok sıkılırsın
Gelende güzü de kendinle getir

Yanında güz olsa sıkılamazsın
Yağmur başladıysa başlasın ne gam
Sarı yaprakları şemsiye edip
Başının üstünde tutabilirim

Çiçek bitirecek getdiğin o yol
Her gün sulayırım saldığın izi
Güz de uzaktadır sen de uzakta
Durup da beklerim her ikinizi

Uzakta yakına burakma gami
Sesle hayelleri kaldığında tek
Güzle birlik olub geri dönersiz
Sarışın örüklü kafiyler tek.[1]

Bu ömür deyilen ne uzun imiş
Günleri günlere satarım şimdi
Kendin gürbettesen sesin yanımda
Sesinle başımı katarım şimdi...[2]

[1] *Kafiyeler gibi*
[2] *Kendimi kandırıyorum*